

**Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України**

**Навчально-науковий інститут воєнної історії
Національного університету оборони України**

**Соціально-психологічний факультет
Національного університету цивільного захисту України**

**Факультет психології Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника**

**Кафедра психології та педагогіки
Національної академії національної гвардії України**

**Кафедра психології Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького**

**Відділ психологічного забезпечення підрозділів
Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС України**

ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

**Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної конференції**

23 квітня 2024 року

м. Черкаси

УДК 159.923
ББК 88.4
П 78

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету цивільного захисту
Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 9 від 18 квітня 2024 р.)*

*Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому
доступі комісією з питань роботи із службовою інформацією
в Черкаському інституті пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
(протокол № 5 від 15 квітня 2024 р.)*

П 78 Проблеми психології діяльності в особливих умовах:
Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 23 квітня
2024 р. – К. : 7БЦ, 2024. – 350 с.

ISBN 978-617-549-306-9

Збірник містить матеріали, представлені учасниками II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми психології діяльності в особливих умовах».

У публікаціях висвітлено широке коло проблем, пов'язаних з актуальними питаннями психологічного забезпечення службово-професійної діяльності підрозділів сил безпеки та оборони України; медико-психологічними основами збереження здоров'я й реабілітації учасників бойових дій та інших надзвичайних ситуацій; особливостями надання психологічної допомоги постраждалим внаслідок кризових травматичних подій.

Збірник адресований науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, спеціалістам у галузі психології, а також усім тим, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями психологічних проблем діяльності в особливих умовах.

УДК 159.923
ББК 88.4

ISBN 978-617-549-306-9

© Авторські тексти, 2024

дозволять психологам та керівникам усіх рівнів впливати на цей складний психолого-педагогічний процес з метою оптимізації професійної діяльності особового складу підрозділів ДСНС України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваль І. С. Формування професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Львів, 2017. 294 с.
2. Кузікова С. Б. Феноменологія саморозвитку особистості: *Психологічні науки*. 2013. Вип. 10(91). Т.2. С. 171–176.
3. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник для вузів. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Лілія ПИЛИПЕНКО

здобувач вищої освіти,

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

НК – Роксолана СІРКО, д-р психол. наук, професор,

начальник кафедри практичної психології та педагогіки,

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

У сучасних умовах українське суспільство особливо потребує кваліфікованих та конкурентоздатних фахівців, які характеризуються не лише своїми вміннями та наполегливістю в професійній діяльності, але й володіють необхідними особистісними якостями для успішного вирішення професійних завдань. Повномасштабне вторгнення в Україну, період пандемії, швидкі темпи інформаційно-технічного розвитку тощо створюють нові виклики перед психологами-професіоналами і, відповідно, потребує розвитку відповідних компетентностей. Особливо зараз зростає попит на кваліфікованих екстремальних психологів, які здатні ефективно виконувати професійні завдання в умовах надзвичайних ситуацій. У контексті компетентнісного підходу професійна підготовка майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту повинна репрезентуватись як процес оволодіння професійною компетентністю майбутніми фахівцями у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Сутність і концепцію формування професійної компетентності майбутніх психологів розглядав Ю. В'ячків та Н. Перегончук, формування професійних компетентностей у психолога (спеціального, клінічного) у процесі навчання – Т. Григоренко, професійну компетентність як готовність до професійної діяльності – Н. Чепелева, у майбутніх військових психологів – Н. Мась. Вивченням професійної діяльності психологів ДСНС, а також її особливостей розглядалися такими науковцями як В. Боснюк, Р. Сірко, Н. Оніщенко, Л. Мохнар, М. Фомич та інші. Однак, досліджень професійної компетентності майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та її складових незаслужено мало.

Поняття «професійна компетентність» є складним і часто пояснюється науковцями через окремі складові або компетенції. Відповідно до Закону України «Про освіту» від 05.09.2021 року №2145-VII компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [4].

Ю. Вiнтюк визначає професiйну компетентнiсть психолога як сукупнiсть внутрiшнiх ресурсiв фахiвця, що дає йому змогу виконувати посадовi обов'язки вiдповiдно до чинних професiйних стандартiв i посадових вимог за даною професiєю на конкретному робочому мiсцi. Бiльше того автор вважає, що рiвень професiйної компетентностi визначає здатнiсть квалiфiкованого психолога виконувати свої фаховi обов'язки [1].

Учена Н. Чепелева розглядає професiйну компетентнiсть психолога, як готовнiсть до професiйної дiяльностi та провiдної якостi особистостi фахiвця. На думку дослiдницi дослiджуване явище виступає складним утворенням, що включає у себе систему дiяльнiсно-рольових (знання, вмiння, навички) та особистiсних (професiйно важливи якостi) характеристик, а також безумовне прийняття iншого, вмiння встановлювати ефективнi контакти з людиною [6].

Н. Перегончук, дослiджуючи професiйну компетентностi майбутнiх психологiв, її психологiчними умовами розвитку авторка видiляє освiтнiй простiр, який виступає можливiстю до саморозвитку; освiтнiй простiр, що стає особистiсно усвiдомленим й особистiсно зорiєнтованим; розвиває активнiсть майбутнього психолога та сприяє формуванню професiйно важливих якостей майбутнього психолога [3].

Т. Григоренко у своєму дослiдженнi розглядає професiйну компетентнiсть психолога (спецiального, клiнiчного) як якiсть особистостi, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвiдi, моральних засадах i проявляється в критичний момент за рахунок умiння знаходити зв'язок мiж ситуацiєю та знаннями, у прийняттi адекватних рiшень нагальної проблеми; сукупнiсть знань, умiнь, навичок, досвiду, професiйно значущих якостей, що визначають успішне (результативне, продуктивне, ефективне) здiйснення професiйної дiяльностi (виконання професiйних/функцiональних обов'язкiв) [2].

На основi аналізу психолого-педагогiчної лiтератури ми визначаємо професiйну компетентнiсть майбутнiх психологiв оперативно-рятувальної служби цивiльного захисту як розвиток професiйно-важливих якостей фахiвця психологiчної служби, оволодiння спецiальними знаннями i вмiннями, формування його професiйної мотивацiї, якi вiдповiдають вимогам дiяльностi вiдповiдно до сучасних умов. Також однiєю з важливих складових професiйної компетентностi майбутнiх психологiв оперативно-рятувальної служби цивiльного захисту вважаємо професiйно-екстремальну компетентнiсть, яка забезпечує здатнiсть дiяти в умовах, що раптово ускладнилися, а також в екстремальних ситуацiях.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вiнтюк Ю. В. Концепцiя формування професiйної компетентностi майбутнiх психологiв у ВНЗ. *Молодий вчений*. 2017. № 4 (44). Ч. III. С. 351-355.
2. Григоренко Т. В. Сучаснi пiдходи до формування професiйної компетентностi психолога (спецiального, клiнiчного) *«Педагогiчні науки: теорiя, iсторiя, iнновацiйнi технологiї»*, Суми: ДПУ iменi А. С. Макаренка 2020 № 8 (102) С. 107-118.
3. Перегончук Н. В. Психологiчна структура професiйної компетентностi майбутнiх психологiв. *Збiрник наукових праць «Проблеми сучасної психологiї»*. 2019. №. 43. С. 206–223. URL: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2019-43.206-223> (дата звернення: 26.03.2024).
4. Про освiту: Закон України вiд 05.09.2021 року №2145-VII Дата оновлення: 08.08.2021. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
5. Сiрко Р. I. Професiйна пiдготовка майбутнiх психологiв оперативно-рятувальної служби до дiяльностi в екстремальних умовах : монографiя. Львiв : ГАЛИЧ-ПРЕС, 2017. 482 с.
6. Чепелева Н. В. Формування професiйної компетентностi в процесi вузiвської пiдготовки психолога-практика. *Актуальнi проблеми психологiї: науковi записки*. Ін-т психологiї iменi Г. С. Костюка психологiї АПН України. Київ, 1999. Вип. 19. С. 271–278.

Анжеліка ЛУЩА.....	294	Анастасія СТОРОЖУК.....	109
Анна ЛЯПКАЛО.....	178	Катерина СУГАК.....	110
Христина МАКАР.....	81	Наталія СУПЕРЕНКО.....	310
Тетяна МАКАРОВА.....	180	Аліна ТКАЧЕНКО.....	208
Анна МАНДИЧ.....	182	Владлена ТКАЧЕНКО.....	112
Едуард МИХЛЮК.....	47	Максим ТКАЧУК.....	210
Юлія МІНСЬКА.....	83	Наталія ТОКАР.....	212
Марина МОМОТ.....	5,16,39,184,296	Алла ТУКАЛЕВСЬКА.....	312
Людмила МОХНАР.....	29,46,320	Даріна ТУПІКОВА.....	314
Олег НАЗАРОВ.....	186,306	Лілія ТЮТЮННИК.....	316
Олександра НЕГРУН.....	188	Дмитро УСОВ.....	215
Олег НЕСЕВРЯ.....	190	Яніна ФЕДОРЕНКО.....	217
Анна НОВАК.....	192	Галина ФЕДОРИШИН.....	129
Жанна ОЛІШЕВСЬКА.....	234,269,277	Світлана ФЕДОТОВА.....	115
Наталія ОНІЩЕНКО.....	115	Ірина ФІЛЬЧУК.....	318
Катерина ОСИПЕНКО.....	296	Микола ФОМИЧ.....	44,87,98,320
Аліна ОТЗЕМКО.....	297	Іванна ФРЕЙТИШ.....	219
Неля ПАРФЕНТЬЄВА.....	298	Валентина ХАБАЙЛЮК.....	323
Микола ПЕЛИПЕНКО.....	85	Вікторія ХАНДЮ.....	221
Микола ПЕРЕВІЗНИК.....	87	Сергій ХАРЕНКО... 41,146,194,208,250,289,302	
Лілія ПИЛИПЕНКО.....	89	Анастасія ХАРЧЕНКО.....	116
Зоя ПИСЬМЕННА.....	300	Марія ХРІКУЛІ.....	223
Алла ПІСНА.....	194	Тетяна ЧЕРЕДНИЧЕНКО..... 6,22,96,110,119,122,223,291	
Ірина ПІШКО		Олександр ЧЕРНЕНКО..... 69,196	
Андрій ПОЛІЩУК.....	196	Ірина ЧИГИРИК.....	325
Малена ПОЛТАВСЬКА.....	91	Вікторія ЧИЖ.....	225
Сергій ПОНОМАРЕНКО.....	198	Юлія ЧИСТОВСЬКА..... 35,112,138,144,164,198,227,252,271,297,300	
Вікторія ПОСНІК.....	93	Наталія ШАВРОВСЬКА..... 136,176,204,221,230,232,257	
Владислава ПУСТОВІТ.....	94	Марина ШАМОВА.....	327
Катерина ПУШКАРЕНКО.....	200	Дарія ШАРІПОВА.....	188
Григорій РАДЧЕНКО.....	96	Антон ШВАЛЬ..... 28,121	
Марина РОМАНЕНКО.....	204	Сергій ШЕВЧЕНКО.....	232
Лариса РУДЕНКО.....	75	Ірина ШИШКІНА.....	234
Дар'я РУДІК.....	302	Вікторія ЮЗЕПЕНКО.....	329
Тетяна САФОНОВА.....	304	Юлія ЮНАКОВА.....	331
Євгенія СЕДЧЕНКО.....	98	Єгор ЯВНІКОВ.....	121
Тетяна СЕЛЮКОВА..... 107,236,241		Марія ЯКУБЕНКО.....	122
Ігор СЕРГІЄНКО.....	306	Катерина ЯРЕМЕНКО.....	236
Юлія СИДОРОВА.....	205	Роман ЯРЕМКО.....	81
Анатолій СИЧЕВСЬКИЙ..... 8,102		Nino OKRIBELASHVILI.....	335
Людмила СІПКО..... 62,148,153,260,266,298		David ZURABASHVILI.....	335
Роксолана СІРКО..... 89,104,160			
Володимир СЛОБОДЯНИК.....	104		
Людмила СМАЛИУС.....	308,310		
Альбіна СТЕЦЕНКО.....	107		

<i>Микола КРИШТАЛЬ</i>	
ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДСНС УКРАЇНИ.....	64
<i>Павло ЛЕВЧЕНКО, Олександр ЧЕРНЕНКО</i>	
РЕІНТЕГРАЦІЯ ТА СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ	69
<i>Сергій ЛЕЩЕНКО</i>	
СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ТЕОРІЇ ЛІДЕРСТВА	71
<i>Андрій ЛИТВИН, Лариса РУДЕНКО</i>	
ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ	75
<i>Ксенія ЛИТВИНЕНКО</i>	
ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ.....	77
<i>Георгій ЛОЖКІН, Наталія ВОЛЯНЮК</i>	
АТЕНЦІЙНА ТА МНЕМІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ ПОМИЛКОВИХ ДІЙ СУБ'ЄКТА ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ	79
<i>Христина МАКАР, Роман ЯРЕМКО</i>	
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	81
<i>Юлія МІНСЬКА, Микола КРИШТАЛЬ</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ПІДРОЗДІЛІВ РАДІАЦІЙНОГО, ХІМІЧНОГО ТА БІОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ.....	83
<i>Микола ПЕЛИПЕНКО</i>	
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОМПОНЕНТІВ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	85
<i>Микола ПЕРЕВІЗНИК, Микола ФОМИЧ</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ.....	87
<i>Лілія ПИЛИПЕНКО, Роксолана СІРКО</i>	
ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	89
<i>Малена ПОЛТАВСЬКА, Людмила ВОРОНОВСЬКА</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ОСОБИСТІСНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	91
<i>Вікторія ПОСНІК, Людмила ВОРОНОВСЬКА</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	93
<i>Владислава ПУСТОВІТ, Микола КРИШТАЛЬ</i>	
СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІВ У СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	94
<i>Григорій РАДЧЕНКО, Тетяна ЧЕРЕДНИЧЕНКО</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЖЕЖНИХ-РЯТУВАЛЬНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	96

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ**

МАТЕРІАЛИ

*II Всеукраїнської науково-практичної конференції
23 квітня 2024 року*

Редактор – ЯУЖЕВА Олена Олександрівна

*Редколегія може не поділяти поглядів авторів.
За зміст вміщених у збірнику матеріалів
персональну відповідальність несуть автори.*